

LOVSEKRETARIATET

NOTAT

OM VIRKNINGTIDSPUNKTET FOR ÆNDRINGER AF REGLER OM FOLKETINGSPENSION

FOLKETINGET

1. Indledning

Notatet er udarbejdet efter ønske fra Udvalget for Forretningsordenen på baggrund af den debat om folketingsmedlemmernes pensionsalder, som er blevet aktualiseret med indgåelsen af en aftale i foråret 2011 mellem den tidligere regering, DF og RV om en senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Lovsekretariatet har indhentet oplysninger fra Finansministeriet (Personalestyrelsen), Skatteministeriet og Beskæftigelsesministeriet (Pensionsstyrelsen) til brug for notatet.

23. november 2011

Ref.: 05-000757-21

2. Indhold og sammenfatning

Afsnit 3 indeholder en gennemgang af en række relevante overgangsregler ved tidligere ændringer af regler vedrørende forskellige pensionsformer m.v. I afsnit 4 beskrives den juridiske litteratur om grundlovens § 73, navnlig i forhold til spørgsmålet om beskyttelse af pensionsrettigheder. Afsnit 5 indeholder en række overvejelser om den nye aftale om senere tilbagetrækning og folketingspension i relation til grundlovens § 73.

På baggrund af notatets gennemgang konkluderes i afsnit 5 følgende:

Medlemmer valgt ind efter 1. juli 2007

Hvis aftalen om senere tilbagetrækning gennemføres vil det efter den nuværende retstilstand betyde, at der for disse medlemmer sker en forhøjelse af pensionsalderen til 64 år i 2023, når aftalen er fuldt indfaset.

Medlemmer valgt ind før 1. juli 2007

Disse medlemmer vil som retstilstanden er nu fortsat kunne få udbetalt folketingspension, når de fylder 60 år. En eventuel ændring af pensionsalderen for disse medlemmer skal overvejes i forhold til grundlovens § 73 om ekspropriation.

En ændring af udbetalingsalderen for pensionsret for medlemmer, der **allerede får udbetalt pension**, vil efter praksis, jf. ovenfor, være beskyttet af grundlovens § 73. En ændring af reglerne for pensionsalder i forhold til disse tidligere medlemmer vil derfor kræve, at der til de omfattede blev udbetalt fuldstændig erstatning.

En ændring, hvorefter den pensionsret, som **optjenes efter nye reglers ikrafttræden** først udbetales fra et senere tidspunkt end fra det 60. år, kan derimod ikke antages, at have karakter af ekspropriation, og en sådan ændring kan derfor antageligvis gennemføres uden problemer i forhold til grundlovens § 73.

En ændring af udbetalingsalderen for pensionsret, som **allerede er optjent**, vil efter omstændighederne have karakter af ekspropriation efter grundlovens § 73. En sådan ændring vil kræve nøje overvejelser og nærmere undersøgelser af bl.a. antallet af medlemmer, som vil blive ramt af en sådan ordning, samt disse medlemmers alder m.v.

Det må antages, at netop vanskeligheden ved at fastslå, hvorvidt en ændring af en pensionsalder vil have karakter af ekspropriation er baggrunden for, at man ved ændringen af pensionsalderen - både i forhold til tjenestemand- og ministerpensioner, men også i forhold til arbejdsmarkedspensioner – har valgt at indføre overgangsordninger. En ordning, hvor der gives virkning for allerede optjent pensionsret, vil således være et brud på den hidtidige tradition med at fastsætte overgangsordninger i forbindelse med ændring af udbetalingstidspunktet for optjent pension.

Om en konkret ændring af udbetalingsalderen for allerede optjent pensionsret er beskyttet vil afhænge af en konkret vurdering af navnlig intensiteten af ændringen. En ændring af pensionsalderen vil alt andet lige være mindre intensiv, hvis ændringen kun gælder for pensionsret optjent i en kortere årrække op til ændringen.

Herudover vil intensiteten af en ændring af udbetalingsalderen for folketingspension kunne afhænge af alderen på det enkelte (tidligere) medlem af Folketinget. Hvis et medlem er tæt på 60 år på tidspunktet for ændringen af pensionsalderen, vil ændringen alt andet lige være mere intensiv end for et yngre medlem, idet et yngre medlem vil have længere tid til at indrette sig efter de nye regler.

Det kan i den forbindelse også have betydning, hvorvidt der er tale om et nuværende eller tidligere medlem af Folketinget. Det må dog på baggrund af den statsretlige litteratur om tjenestemandspension antages, at retten til optjent pension er beskyttet for både nuværende og tidligere folketingsmedlemmer.

Selv om man måtte lave en ordning, der inddrager ovennævnte hensyn, vil det stadig være vanskeligt at udelukke, at der med rette vil kunne blive rejst spørgsmål om ekspropriation.

3. Tidligere overgangsregler

Nedenfor gennemgås eksempler på overgangsregler for de forskellige typer af pension. Indledningsvis skal det bemærkes, at der grundlæggende er to forskellige typer af pension. Tjenestemandspension, folketingspension, ministerpension, arbejdsmarkedspension og efterløn har en tilknytning til arbejdsmarkedet, idet disse pensioner eller ret til pensioner optjenes som en del af et ansættelsesforhold, hverv eller ved indbetaling. Derimod har folkepension karakter af en social pension, idet denne er uafhængig af tilknytning til arbejdsmarkedet.

3.1. Tjenestemandspension

Som følge af en reform af reglerne om tjenestemænd i 1969 fik tjenestemænd ret til udbetaling af alderspension fra det 60. år.

Ved velfærdsaftalen i 2006 blev aldersgrænsen ved lov nr. 1587 af 20. december 2006 ændret, således at 60-års-grænsen ændredes til efterlønsalderen. Loven trådte i kraft den 1. juli 2009 og gælder kun for tjenestemænd, der er ansat 1. januar 2007 og senere.

Med lovforslaget L 19 (2011-2012), som udmønter den ovenfor nævnte aftale fra foråret 2011, bibeholdes denne ordning, dog således at alderen for udbetaling ændres fra efterlønsalderen til pensionsudbetalingsalderen efter pensionsbeskatningsloven, jf. nedenfor om arbejdsmarkedspension. Ændringen er en følge af, at der i pensionsbeskatningsloven indsættes en pensionsudbetalingsalder, men ændringen ændrer ikke på alderen for udbetaling af tjenestemandspension i forhold til den nuværende udbetalingsalder. Ændringen gælder kun for tjenestemænd, der er ansat 1. januar 2007 eller senere.

3.2. Folketingspension

Ifølge § 110, stk. 1, i lov om valg til Folketinget er et tidligere medlem berettiget til egenpension, når den pågældende har nået efterlønsalderen, jf. § 74 i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Henvisningen til efterlønsalderen indebærer, at folketingsmedlemmernes pensionsalder udskydes fra 60 til 62 år i perioden fra 2019 til 2022 som opfølgning på velfærdsaftalen, der tilsvarende medførte en gradvis forhøjelse af efterløns- og folkepensionsalderen.

§ 110, stk. 1, fik sin nuværende formulering ved lov nr. 513 af 6. juni 2007 som en konsekvens af velfærdsaftalen fra 2006. Forud for lovændringen var alderskravet 60 år. Lovændringen har virkning for personer, der første gang bliver medlem af Folketinget *den 1. juli 2007 eller senere*. Overgangsreglen svarer til principperne i den tilsvarende ændring af bestemmelser i lov om tjenestemandspension (jf. ovenfor), hvorefter forhøjelsen af tjenestemandspensionsalderen fik virkning for personer, der blev ansat som tjenestemænd efter disse reglers virkningstidspunkt (den 1. januar 2007).

Det bemærkes, at aftalen fra 2011 og udmøntningen heraf vil betyde, at tjenestemænd vil kunne få udbetalt tjenestemandspension fra den såkaldte pensionsudbetalingsalder, som vil være 5 år før folkepensionsalderen, som bliver 67 år, dog med undtagelse af alle født før 30. juni 1960, for hvem denne alder vil være mellem 60 og 61,5 år. Folketingsmedlemmer vil derimod først kunne få udbetalt folketingspension fra efterlønsalderen, som vil være 64, dog med undtagelse af alle personer født efter den 30. juni 1959, for hvem efterlønsalderen vil være mellem 60 og 63,5 år.

3.3. Ministerpension

Også for så vidt angår ministerpensioner har der ved ændringer til ugunst været indført overgangsregler. Der ses i nyere tid at være to tilfælde.

Ved lov nr. 1095 af 29. december 1999 ændredes reglerne, således at den optjente ministerpension tidligst kan komme til udbetaling ved det 60. år og efter udløbet af en eventuel eftervederlagsperiode. Hidtil fik ministre udbetalt optjent pension i forbindelse med fratræden.

Som konsekvens af velfærdsaftalen i 2006 ændredes 60-års-reglen ved lov nr. 1587 af 20. december 2006 til, at optjent ministerpension tidligst kan udbetales ved efterlønsalderen.

I begge tilfælde indførtes overgangsregler som indebar, at ministerpension optjent før lovændringen udbetales i medfør af de hidtil gældende regler, mens ministerpension optjent efter lovændringen udbetales efter de nye regler.

3.4. Arbejdsmarkedspension mv.

Lov nr. 347 af 18. april 2007, der implementerede velfærdsaftalen bl.a. for så vidt angår pensionsbeskatningsloven, forhøjede aldersgrænsen for, hvornår pensioner kan udbetales uden betaling af en særlig afgift. Loven blev alene tillagt virkning for så vidt angår pensionsordninger oprettet efter 1. maj 2007.

Med lovforslaget L 19 (2011-2012), som udmønter den ovenfor nævnte aftale fra foråret 2011, ændres aldersgrænsen for, hvornår pension kan udbetales uden betaling af en særlig afgift, således at disse pensioner kan udbetales ved den såkaldte pensionsudbetalingsalder, og ikke som tidligere ved efterlønsalderen. Pensionsudbetalingsalderen er ifølge forslaget fem år før folkepensionsalderen, dog med en række undtagelser for personer født mellem 1. januar 1954 og 30. juni 1960. Ændringen ændrer ikke på alderen for udbetaling af arbejdsmarkedspension i forhold til den nuværende udbetalingsalder. Ændringer tillægges kun virkning for pensionsordninger oprettet efter 1. maj 2007.

3.5 Efterløn

Som led i implementeringen af velfærdspakken forhøjedes ved lov nr. 1540 af 20. december 2006 efterlønsalderen fra 60 år til 62 år i perioden 2019-2022. Loven indeholder ingen formel overgangsregel på linje med de ovenfor nævnte, men den nye efterlønsalder indføres gradvist over en periode om en række år.

Med lovforslaget L 19 (2011-2012), som udmønter den ovenfor nævnte aftale fra foråret 2011 for så vidt angår efterløn hæves efterlønsalderen gradvist med et halvt år ad gangen fra 60 til 64 for personer, som er født mellem den 1. januar 1954 og 30. juni 1959. For personer født efter den 31. december 1962 er efterlønsalderen 3 år før folkepensionsalderen. I det lovforslaget indebærer væsentlige ændringer i efterlønsordningen indføres også en mulighed for, at personer som har indbetalt efterlønsbidrag kan få udbetalt bidrag indbetalt i perioden fra 1999 til udbetalingen af bidragene på gunstigere vilkår, end de som normalt gælder.

3.6. Folkepension

Ved lov nr. 1589 af 20. december 2006, som implementerede velfærdspakken, forhøjes folkepensionsalderen gradvist fra 65 år til 67 år i perioden 2024-2027. Loven indeholder, ligesom loven om ændring i efterlønsalderen, som sådan ingen overgangsregel, men den nye pensionsalder indføres – som efterlønsalderen - gradvist over en periode om en række år.

Folkepension vurderes endvidere at falde uden for grundlovens § 73, og overvejelser i forhold til ekspropriation har derfor ikke været relevante.

Med lovforslaget L 22 (2011-2012), som udmønter den ovenfor nævnte aftale fra foråret 2011 for så vidt angår folkepension hæves folkepensionsalderen gradvist med et halvt år ad gangen fra 65 til 67 år for personer, som er født efter den 1. januar 1954, og således at pensionsalderen er 67 år for alle, som er født efter 30. juni 1955.

4. Grundlovens § 73 og den juridiske litteratur herom

4.1. Grundlovens § 73, stk. 1, har følgende ordlyd:

”Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.”

For at bestemmelsen i grundlovens § 73 finder anvendelse, skal der således være tale om afståelse af ”ejendom”. Det er fast antaget i den juridiske litteratur, at begrebet ejendom i relation til § 73 må forstås bredt. Som det fremgår af citaterne nedenfor, ses der at være enighed i den juridiske litteratur om, at i hvert fald pensionsrettigheder, der er forfaldne, er beskyttet af § 73.

4.2. Om pensionsrettigheder har en række juridiske professorer anført følgende:

I Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, redigeret af H. Zahle, 2. udgave, 2006, kommentaren til § 73 af Orla Friis Jensen anføres følgende:

”Med hensyn til pensionskrav er ikke blot forfaldne ydelser omfattet, men også muligheden for i fremtiden at nyde godt af en bestående pensionsordning, som finansieres ved bidrag fra deltagerne selv, jf. UfR 1994 29 H om forsikringstageres rettigheder i forbindelse med privatisering af Statsanstalten for Livsforsikring. Tilsvarende med hensyn til tjenestemandspension Poul Andersen: Dansk Forvaltningsret 1965 s. 158, anderledes for så vidt angår eventuel pension dog Max Sørensen 1973 s. 402 og Bernhard Gomard 1968 s. 195f, men hertil Peter Germer 2001 s. 239 samt Michael Hansen Jensen: Ministerpension og ekspropriation i Jur. 1995 s. 318f.”

I artiklen ”Ministerpension og ekspropriation” af Michael Hansen Jensen, Juristen 1995, s. 318ff anføres følgende:

”Sammenfattende kan det siges, at spørgsmålet om, hvorvidt eventuel tjenestemandspension er at betragte som en ejendom i grundlovens § 73's forstand, ikke er afklaret. Et optjenings- eller vederlagssynspunkt – og rimelighedsbetragtninger – taler imidlertid for et bekræftende svar.

Det synes vanskeligt at begrunde, at ovennævnte betragtninger vedrørende tjenestemandspension ikke skulle kunne overføres på ministerpension. Som omtalt blev ministerpension tidligere betragtet som en almindelig ”embedsmandspension” og også efter udskillelsen fra tjenestemandsløven er de to pensioner opbygget efter samme principper.

Betragtninger vedrørende forskel i beskyttelsesbehov for henholdsvis ministre og tjenestemænd kan næppe tillægges nogen større betydning. Der synes i det hele taget ikke at være grundlag for at hævde, at ministres forventninger om pension skulle være mindre berettiget end tjenestemænds. Det må herefter antages, at i hvert fald den aktuelle ministerpension er beskyttet af grundlovens § 73. Gode grunde taler for, at tilsvarende gælder også den eventuelle ministerpension.”

Max Sørensen, Statsforfatningsret 1973 , 2. udgave v. Peter Germer, s. 401f anfører følgende:

”Om pensionsrettigheder kan det ikke generelt siges, om de er beskyttet eller ikke. De forskellige typer af pensionskrav må undersøges særskilt. Allerede forfaldne pensionsydelser må under alle omstændigheder ligestilles med almindelige fordringer og som sådanne omfattes af begrebet ejendom i grl. § 73. Muligheden for i fremtiden at nyde godt af en bestående pensionsordning er ligeledes beskyttet, hvis det drejer sig om en privat pensionsordning eller en

anden ordning der som f.eks. Arbejdsmarkedets Tillægspension alene finansieres ved bidrag fra deltagerne og deres arbejdsgivere. Derimod er offentlige pensionsordninger, der som f.eks. enke- og folkepension udelukkende finansieres gennem skat og skattelignende bidrag ikke beskyttet. En nedsættelse kan altså ske med virkning både for fremtidige og aktuelle pensionister, uden at § 73 finder anvendelse. Tjenestemandspensionen er beskyttet når pensionsretten er blevet aktuel ved tjenestemandens afsked med pension, derimod ikke så længe pensionsretten kun er eventuel, jfr. princippet i HD 1935.1**

Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret II, 1980, v. Ole Espersen, s. 649 anfører følgende:

”Vedrørende tjenestemænds krav på lønning og pension m.m. foreligger så vidt vides ingen lovregel eller retsafgørelse om, hvorvidt disse er beskyttet ved grl. § 73, men ud fra det anførte ledende synspunkt bør dette principielt antages. Spørgsmålet bliver da kun, i hvilket omfang erstatning for forringede lønnings- og pensionsvilkår er udelukket ved bestemmelsen i T.L. § 12 (1) opfattet som et ansættelsesvilkår. En allerede forfalden pensionsydelse må dog – på linie med andre fordringer – være beskyttet af grdl. § 73. Tilsvarende må gælde, at tjenestemandspension må være beskyttet, når denne er blevet aktuel, d.v.s. ved tjenestemandens afsked med pension.”

Peter Germer, Statsforfatningsret, 3. udgave, 2001, side 239 anfører følgende:

”Endvidere kan krav på løn og pension fra det offentlige være omfattet af grundlovens § 73. Tjenestemandspensionen er i vidt omfang beskyttet efter grundlovens § 73, jf. Poul Andersen, Forvaltningsret, s. 155-157. Anderledes Max Sørensen, s. 401-402, der fejlagtigt påberåber sig ”princippet” i HD 1935.1” til støtte for den opfattelse, at ikke-aktuelle pensionskrav ikke er omfattet af grundlovens § 73.”

Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret, bind 3, 2. udgave, 2000, side 166 anfører følgende:

”Med hensyn til pensionsyndelser må antages, at forfaldne pensionsyndelser er beskyttet på linie med andre fordringer. Men også retten til fortsat pension i en aktuel pensionsordning, dvs efter at pensionsperioden er begyndt, såvel som ved en eventuel pension, dvs i tiden forud for pensionsperiodens begyndelse, kan i et vist omfang være beskyttet. I bedømmelsen må indgå hensynet til, i hvilket omfang den pågældende selv har bidraget gennem præmiebeløb eller på anden måde til den pågældende pensionsordning. jf. UfR 1929 239 H, såvel som hensynet til pensionsydelsens karakter og grundlag. Om tjenestemandspension P. Andersen: Forvaltningsret 1963 s 155f, J. Mathiassen: Forvaltningspersonellet, 1990 s 18 f, M. H. Jensen i Jur 1995 318 (om ministerpension).”

4.3. I det omfang der er tale om en ejendom i grundlovens forstand, skal der, for at der er tale om ekspropriation, være tale om en afståelse. Ved vurderingen af, om der foreligger en afståelse, indgår en række kriterier. Et væsentligt kriterium er, om der sker en overførelse af retten til det offentlige eller til en anden privat. Der kan også lægges vægt på, om ejendomsindgrebet er generelt eller konkret, ligesom intensiteten af indgrebet indgår i vurderingen.

Der er – som det fremgår – tale om en konkret og kompleks vurdering. I den lovgivning, der er gennemført i nyere tid, hvor lovgivningen om pension er blevet ændret til ugunst for den berettigede, har man ikke i bemærkningerne nærmere beskrevet forholdet til grundlovens § 73, man har derimod valgt at indføre overgangsordninger, som har svækket eller fjernet indgrebets intensitet, jf. her ved afsnit 3 ovenfor.

5. Overvejelser om grundlovens § 73 i forhold til folketingsmedlemmers pension

5.1. Medlemmer af Folketinget valgt efter 1. juli 2007

Hvis aftalen om senere tilbagetrækning gennemføres, vil udgangspunktet efter den nuværende retstilstand være, at der for medlemmer, der er valgt efter 1. juli 2007, sker en forhøjelse af pensionsalderen til 64 år i 2023, når aftalen er fuldt indfaset.

5.2. Medlemmer af Folketinget valgt før 1. juli 2007

Medlemmer valgt før 1. juli 2007 vil som retstilstanden er nu fortsat kunne få udbetalt folketingspension, når de fylder 60 år. Dette gælder både for nuværende medlemmer og for tidligere medlemmer. En eventuel ændring af pensionsalderen for disse medlemmer skal overvejes i forhold til grundlovens § 73 om ekspropriation.

Som det kan ses ovenfor er der ikke skrevet meget i den statsretlige litteratur om folketingspension. Folketingspension kan dog med god mening sammenlignes med tjenestemandspension, idet der er tale om en pensionsform, hvor der i kraft af en bestemt type stilling optjenes en pensionsret.

Spørgsmålet er herefter, om det har betydning i forhold til vurderingen efter grundlovens § 73, om der er tale om et nuværende eller tidligere medlem af Folketinget. Som nævnt ovenfor kan Folketingspension med god mening sammenlignes med tjenestemandspension. Der er i den statsretlige litteratur uenighed om, hvorvidt tjenestemandspension både er beskyttet i forhold til personer, som er afskediget med ret til pension og personer, som ved en eventuel ændring i pensionsvilkår er ansat som tjenestemænd. Det er dog flere steder i nyere juridiske litteratur anført, at gode grunde taler for, at retten til optjent pension er beskyttet for begge grupper. Tilsvarende må antages at gælde for folketingsmedlemmer.

Om en ændring i pensionsalderen vil være omfattet af grundlovens § 73 skal afgøres ud fra en konkret vurdering af navnlig intensiteten af indgrebet. Det ses i den forbindelse at være et almindeligt anerkendt synspunkt, at en ændring i alderen for udbetaling af pension alt andet lige er mindre intensivt, hvis ændringen i alderen for udbetaling af pension først får virkning for den enkelte efter en længere årrække.

Ændringer som med stor sandsynlighed ville være omfattet af § 73

En ændring af udbetalingsalderen for pensionsret for medlemmer, der **allerede får udbetalt pension**, vil efter praksis, jf. ovenfor, være beskyttet af grundlovens § 73. En ændring af reglerne for pensionsalder i forhold til disse tidligere medlemmer vil derfor kræve, at der til de omfattede blev udbetalt fuldstændig erstatning.

Ændringer som ville falde uden for § 73

En mulighed vil være at ændre udbetalingsalderen for den pensionsret, **som optjenes efter nye reglers ikrafttræden**, således at pensionsret optjent efter lovens ikrafttrædelsesdato først udbetales fra et senere tidspunkt end fra det 60. år. Dette ville være på linje med ændringen af reglerne om ministerpension i 1999 og 2006. En sådan ændring i pensionsalderen vil ligge i den nedre ende af intensitetsskalaen.

Et folketingsmedlem har endvidere ikke nogen retligt beskyttet sikkerhed for at forblive i embedet som folketingsmedlem. Regeringen kan således når som helst – og mindst hvert fjerde år – udskrive valg med den ikke usandsynlige konsekvens, at et folketingsmedlem ikke genvælges, og at medlemmet derfor afskæres fra at optjene yderligere pensionsret. Som følge heraf kan et folketingsmedlem ikke antages at være grundlovsmæssigt beskyttet mod ændringer i pensionsalderen for fremtidig optjening af pensionsret.

Samlet set er det derfor lovsekretariatets opfattelse, at en ændring i pensionsalderen for pension optjent efter de nye reglers ikrafttræden ikke vil have karakter af ekspropriation efter grundlovens § 73.

Ændringer som efter omstændighederne ville være omfattet af § 73

En ændring af udbetalingsalderen for pensionsret, som **allerede er optjent**, vil efter omstændighederne have karakter af ekspropriation efter grundlovens § 73. En sådan ændring vil dog kræve nøje overvejelser og nærmere undersøgelser af bl.a. antallet af medlemmer, som vil blive ramt af en sådan ordning, samt disse medlemmers alder m.v.

Det må antages, at netop vanskeligheden ved at fastslå, hvorvidt en ændring af en pensionsalder vil have karakter af ekspropriation er baggrunden for, at man ved ændringen af pensionsalderen - både i forhold til tjenestemand- og

ministerpensioner, men også i forhold til arbejdsmarkedspensioner – har valgt at indføre overgangsordninger. En ordning, hvor der gives virkning for allerede optjent pensionsret, vil således være et brud på den hidtidige tradition med at fastsætte overgangsordninger i forbindelse med ændring af udbetalingstidspunktet for optjent pension.

Om en konkret ændring af udbetalingsalderen for allerede optjent pensionsret er beskyttet vil afhænge af en konkret vurdering af navnlig intensiteten af ændringen. En ændring af pensionsalderen vil være mindre intensiv, hvis ændringen kun gælder for pensionsret optjent i en kortere årrække op til ændringen.

Herudover vil intensiteten af en ændring af udbetalingsalderen for folketingspension afhænge af alderen på det enkelte medlem af Folketinget. Hvis et medlem er tæt på 60 år på tidspunktet for ændringen af pensionsalderen, vil ændringen alt andet lige være mere intensiv end for et yngre medlem, idet et yngre medlem vil have længere tid til at indrette sig efter de nye regler.

Selv om man måtte lave en ordning, der inddrager ovennævnte hensyn, vil det stadig være vanskeligt at udelukke, at der med rette vil kunne blive rejst spørgsmål om ekspropriation.